

Реалізація запропонованих рекомендацій головним чином має активізувати інвестиційний процес, відновити інвестиційний попит, збільшити обсяг вітчизняних та іноземних капітальних вкладень.

Список літератури

1. Середньострокова програма промислового розвитку Чернігівської області до 2012 року.
2. Головне управління статистики у Чернігівській обл. Чернігівський моніторинг. Іноземні інвестиції в економіку Чернігівської області. Довідка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://monitor.cn.ua/ua/economics/9267>.
3. Прутнік Е. Економіка Чернігівської області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.prutnik.com.ua/chernigiv/economy/>
4. Посольство України в США. Інвестиційний портрет Чернігівської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/usa/ua/publication/content/20279.htm>

УДК 339.732

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ І ФУНКЦІОНУВАННЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ БАНКІВСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Тарасова О.В.,

*ст. викл. кафедри обліку та аудиту
Донецького державного університету управління*

У статті розглянуто основні підходи до визначення системоутворюючих фінансових організацій і дана їх класифікація. Проведено аналіз сучасного розвитку транснаціональних банківських організацій і визначена їх роль в забезпеченні збалансованості світового господарства в умовах кризи.

Ключові слова: *транснаціоналізація, банківська організація, криза, світове господарство.*

В статье рассмотрены основные подходы к определению системообразующих финансовых организаций и дана их классификация. Проведен анализ современного развития транснациональных банковских организаций и определена их роль в обеспечении сбалансированности мирового хозяйства в условиях кризиса.

Ключевые слова: *транснационализация, банковское учреждение, кризис, мировое хозяйство.*

In the article the basic approaches to the definition of a systemically important financial institutions and their classification is given. The analysis of the modern development of transnational banking organizations and defines their role in ensuring the balance of the world economy in the conditions of crisis.

Keywords: *transnationalization, banking institution, crisis, world economy.*

Постановка проблеми. Незважаючи на те, що світова економіка поступово відновлюється після глобальних дисбалансів, вона являє собою нестійку систему: відносини країн світового економічного авангарду та світової периферії змінилися. У даний час транснаціональні банки виступають одночасно основою та загрозою збалансованому світовому устрою. Тому виявлення особливостей визначення і функціонування транснаціональних банківських організацій в умовах світової фінансової кризи є досить актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням аналізу й оцінки сучасного стану діяльності ТНБ в умовах глобалізації присвячені роботи ряду сучасних учених, серед яких А. Гальчинський, Ю. Макогон, В. Гец, Н. Гребеник, М. Долишний, А. Киреев, В. Кравец, М. Савлук. Серед закордонних економістів, що досліджували проблематику транснаціоналізації банківської діяльності, можна відзначити праці А. В. Анікіна, С. М. Борисова, О. В. Буториної, М. В. Єршова, Дж. Сорос, Дж. Стиглиц, Ж. Денізе й ін.

Однак, незважаючи на досить велику кількість робіт з даної тематики, подальше дослідження сутності і функціональній ролі ТНБ в забезпеченні збалансованості світового господарства в умовах тривалої світової фінансової кризи вимагає його подальшого вивчення й аналізу.

Метою написання даної статті є комплексний розгляд сучасного стану визначення й тенденцій розвитку транснаціональних банківських організацій, обумовленої процесом глобалізації, а також сучасною світовою фінансово-економічною кризою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Визначення системно важливих фінансових конгломератів (транснаціональних банківських організацій) у світовій практиці активно досліджують, як мінімум, із 2006 р. Проте на сьогодні не існує однозначного підходу до їх ефективного нагляду до та після виникнення в них економічних ускладнень. У квітні 2009 р. лідери «великої двадцятки» (G20) дійшли згоди, що всі системно значимі фінансові організації, ринки й інструменти мають стати предметом відповідного регулювання й нагляду [1].

У 2009 р. Міжнародний валютний фонд (МВФ) разом із Банком міжнародних розрахунків (BIS) і Радою з фінансової стабільності (FSB) здійснив дослідження з метою виявлення характеристик, які визначають системну значимість організації в різних країнах [2]. Результати свідчать, що в докризовий період розмір і ступінь взаємозв'язку організацій вважалися основними визначальними показниками, після кризи список був доповнений рівнем позикових коштів і величиною розривів ліквідності (різницею активів і пасивів за строками).

Для індикаторного підходу в дослідженні МВФ [3] пропонується ряд відповідних показників, які включають: розмір (сукупні активи у відсотках від ВВП, ринкова частка філіальної мережі, депозити у відсотках від сукупних активів); взаємозв'язок (частка дочірніх компаній у сукупних активах, частка внутрігрупових операцій у сукупних активах, ринкова частка в платіжній

системі); рівень замінюваності (показники концентрації, ступінь унікальності відносно надання певних фінансових послуг).

Приклад використання даного методу представлений у звіті Європейського центрального банку [4]. Аналіз будується на даних по 260 банках Єврозони. Для виявлення системно значимих фінансових організацій застосовується кластер-аналіз за банківськими характеристиками (включаючи розмір активів, пасивів, кредитного портфеля, доходів і міжбанківських активів). У результаті всі банки розбиваються на 50 кластерів, що дозволяє визначити найбільші та значимі для системи кредитні організації.

Індикаторний підхід також використовується в роботі МВФ [3], але для виявлення системно важливих фінансових секторів (транснаціональних банківських груп). Для аналізу застосовуються тільки показники розміру та взаємозв'язку, які визначаються залежно від обсягу фінансових активів. Дослідження проводиться по 191 юрисдикції (з них 187 є членами МВФ). У результаті одержано 25 юрисдикцій (перших два кластери), які можна розглядати як системно значимі. На них припадає близько 90% світових міжнародних інвестицій і депозитів, а також близько 80% світового ВВП.

З урахуванням наведених методів визначення системно значимих організацій, а також основних особливостей організації міжнародного бізнесу та напряму стратегій діяльності, визначимо типологію сучасних ТНБ у такий спосіб:

глобальні – системно значимі фінансові інститути, що являють собою гігантські багатопрофільні холдинги (конгломерати), які становлять основу світового фінансового бізнесу. Зокрема, до глобальних ТНБ належать такі найбільші фінансові інститути з різних країн: BNP Paribas, Royal Bank of Scotland Group, HSBC Holdings, Bank of America Corp., Credit Agricole, Deutsche Bank, Barclays, Mitsubishi UFJ Financial Group, JP Morgan Chase, Citigroup, SocieteGenerale;

міжнародні – системно значимі фінансові інститути, що характеризуються меншими ключовими параметрами порівняно з глобальними ТНБ (розмір активів, розгалуженість зарубіжної мережі тощо), однак відіграють значиму роль на рівні окремих територій. Так, на ринках Північної та Східної Європи активно працюють скандинавські ТНБ, зокрема, Danske Bank (Данія), Nordea Bank, Skandinaviska Enskilda Banken, Svenska Handelsbanken (Швеція). У державах Центральної та Східної Європи міцні позиції займають австрійські банки Erste Bank і Raiffeisen Bank International, у країнах Тихоокеанського регіону – австралійські National Australian Bank і Australia and New Zealand Banking Group;

регіональні – фінансові інститути, ступінь транснаціоналізації діяльності та системна значимість на міжнародній арені яких незначна. Їх можна характеризувати як «ТНБ-початківці», наприклад, OTP Bank (Угорщина), Bank of Cyprus (Кіпр) і ICICI Bank (Індія).

Крім того, вищезазначені методології можуть використовуватися для встановлення вимог до капіталу залежно від значимості системоутворюючих ТНБ та їх впливу на економіки країн унаслідок їх банкрутства. На сьогодні

Financial Stability Board (FSB – Фінансовий світовий регулятор) для забезпечення стабільності світової фінансової системи ухвалив рішення щодо залучення додаткових резервних капіталів у найбільші системоутворюючі ТНБ. Так, Deutsche Bank, HSBC, Citigroup і JPMorgan Chase повинні збільшити свій капітал на 2,5%, BNP Paribas і Barclays – на 2%, а от Goldman Sachs, Bank of America, UBS, Morgan Stanley і RBS зобов'язані наростити капітал на 1,5% понад нормативи [5].

Позиції найбільших банків світу за обсягом капіталу наведено в табл. 1.

Таблиця 1

**Найбільші за обсягом капіталу банки світу до та після кризи
(2007-2011 рр.), млрд дол. США**

Ранг	Банк	Країна	Капітал	2007		Капітал
				Банк	Країна	
1	Citigroup	США	91,8	Bank of America	США	163,62
2	Credit Agri-cole SA	Франція	89,4	JPMorgan Chase Bank National	США	142,45
3	HSBC Holdigs	Велика Британія	88,9	HSBC Holdigs	Велика Британія	133,17
4	Bank of America	США	88,1	Citigroup	США	126,19
5	JPMorgan Chase Bank National	США	81,2	Mitsubishi UFJ	Японія	119,73
6	Mizuho Financial Group	Японія	67,8	ICBC	Китай	113,39
7	Mitsubishi UFJ	Японія	67,0	Wells Fagro	США	109,35
8	Royal Bank	Велика Британія	59,6	CCBC	Китай	95,83
9	Sumitomo Mitsui Financial Group	Японія	34,2	Bank of Chine Limited	Китай	94,57
10	BNP Paribas	Франція	32,5	Royal Bank	Велика Британія	94,09

Згідно з даними табл. 1 склад учасників найбільших банків світу до та після кризи значно змінився. Так, у 2007 р. серед найбільших банків світу домінували банки США, Франції, Великої Британії та Японії.

За підсумками 2011 р. у десятку найбільших за капіталом банків світу ввійшли банки США, Японії, Китаю і Великої Британії. У 2007 р. жоден банк Китаю не був у десятці найбільших банків світу, тоді як у 2011 р. китайські банки показали найвищий рівень капіталізації. За показником власного капіталу за 2011 р. чотири банки Пекіна (китайський банк ABCL – 14 місце) посіли провідні позиції у світі, обігнавши навіть найбільший банк Європи BNP Paribas (Франція). Однак слід відзначити, що найбільші китайські банки перебувають у

власності держави та регулювання банківської системи Китаю має свої особливості (обов'язкове резервування, регульований курс юаню тощо), які не цілком відповідають міжнародним стандартам.

У той же час європейські банки США й розвинених європейських країн під час кризи продемонстрували значні проблеми з ліквідністю, погіршили фінансові результати і втратили колишні міжнародні рейтинги. У розпал боргової кризи в 2011 р. рейтингове агентство Standard & Poor's знизило рейтинги 7 найбільшим банкам Італії (у тому числі таким гігантам, як Sanpaolo і Unicredit), в активах яких виявилася значна частка державних облігацій європейських країн, і погіршило прогноз 8 італійським банкам. У свою чергу, рейтингове агентство Moody's знизило рейтинги найбільшим американським банкам Bank of America, Wells Fargo і Citigroup, що стало відповіддю на скорочення їм урядової допомоги, а також 8 грецьким банкам через проблеми з державним боргом.

Активи найбільших ТНБ світу в 2011 р. показали незначний приріст за чотири роки від – 1,7 до 57,1%. Виключення становить американський банк Wells Fargo, у якого приріст склав 161% (табл. 2).

Таблиця 2

**Активи найбільших транснаціональних банків світу
(за обсягом капіталу) в 2011 р.**

Ранг	Банк	Країна	Активи, млрд дол.	Приріст за чотири роки, %
1	Bank of America	США	2264,91	55,2
2	JPMorgan Chase Bank National	США	2117,61	56,7
3	HSBC Holdigs	Велика Британія	2454,68	31,9
4	Citigroup	США	1913,91	1,7
5	Mitsubishi UFJ	Японія	2480,77	57,1
6	ICBC	Китай	2032,19	111,3
7	Wells Fagro	США	1258,12	161
8	CCBC	Китай	1632,31	133,9
9	Bank of Chine Limited	Китай	1579,39	131,5
10	Royal Bank	Велика Британія	2274,76	33
11	BNP Paribas	Франція	2671,33	40,8
12	Barclays PLC	Велика Британія	2331,21	36
13	Banco Santander SA	Іспанія	1627,67	48,2
14	ABCL	Китай	1560,90	128,1
15	Credit Agricole SA	Франція	2313,96	27,3

Щодо активів китайських банків, то вони збільшуються досить стрімко – від 111,3 до 133,9%. Це пояснюється, насамперед, тим фактом, що Китай є однією з країн, економіка якої на рік зростає більш ніж на 5%. Крім того, в 2012 р. монетарні регулятори Китаю внесли зміни в існуючу політику допуску іноземного капіталу на внутрішній ринок. Зокрема, відповідно до нових правил,

опублікованих Комісією з регулювання ринку цінних паперів КНР, іноземним інвесторам дозволяється придбавати до 30% акцій компанії, яка перебуває під юрисдикцією Китаю. Раніше правила регулятора допускали купівлю тільки 20% активів [6].

Неминуче зниження ліквідних активів і звуження капіталу першого рівня внаслідок жорсткої політики банківського регулювання змушує багато кредитних інститутів переглядати традиційне значення М&А як інструменту довгострокового розвитку. Так, згідно з даними Федеральної корпорації страхування депозитів США [1], у період кризи 2008-2011 рр. американськими банками було здійснено 765 М&А-угод, що майже в 1,5 раза менше, ніж кількість угод, ініційованих і завершених у 2004-2007 р., тобто в період позитивної ринкової динаміки. Також значно зросла кількість провальних консолідацій – з 4 у 2004-2007 рр. до 347 у 2008-2011 рр. Настільки обтяжуюча статистика дозволяє дійти висновку про те, що процес консолідацій у банківській сфері США зіштовхнувся останніми роками з величезною кількістю підводних каменів, які складніше ідентифікувати в умовах кризи і які не можуть бути подолані банками самостійно, тобто без втручання регуляторів і відповідних змін норм пруденційного нагляду [7].

Альтернативою уповільненню М&А-процесів у США на сьогодні є ринки країн, що входять до «Групи 20» (G20), зокрема ЄС. Відповідно до звіту PwC «Огляд угод» (Sharing Deal Insight) активність у сфері угод злиття та поглинання на європейському банківському ринку зросла на 31%: з 9,7 млрд євро в I кварталі 2012 р. до 12,7 млрд євро в II кварталі 2012 р. Це майже вдвічі більше порівнянного показника за II квартал 2011 р., який становить 6,7 млрд євро. Крім того, уперше за останні два роки було відзначене зростання загальної кількості угод, включаючи кількість міжнародних стратегічних придбань. Загальна вартість угод у першій половині 2012 р. склала 22,4 млрд євро, що на 36% вище аналогічного показника 2011 р., який дорівнював 16,5 млрд євро [1].

Із наближенням строків застосування першого етапу нових вимог до капіталу першого порядку, що вводяться Базельським комітетом з банківського нагляду в січні 2013 р. (Базель III), відбудеться зростання кількості угод М&А, тому що ряд недокапіталізованих європейських банків з метою підтримки належної ліквідності будуть вимушені розпродати частину своїх активів.

Щорічно журнали GlobalFinance і Bloomberg Markets публікують список найбільш надійних банків світу (табл. 3).

Таблиця 3

Найбільш надійні банки світу в 2011 р.

Global Finance			Bloomberg Markets		
1	2	3	4	5	6
1	KfW	Німеччина	1	Oversea-Chinese Banking Corp	Сінгапур
2	Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	Нідерланди	2	Bank of ChinaHong Kong Holdings	Гонконг

Закінчення табл. 3

1	2	3	4	5	6
3	Zürcher Kantonalbank	Німеччина	3	CIBC («Canadian Imperial Bank of Commerce»)	Канада
4	Landwirtschaftliche Rentenbank	Німеччина	4	«Toronto-Dominion Bank»	Канада
5	Caisse des Dépôts et Consignations (CDC)	Франція	5	«National Bank of Canada»	Канада
6	Nederlandse Waterschapsbank	Нідерланди	6	«Royal Bank of Canada»	Канада
7	Banque et Caisse d'Épargne de l'État	Люксембург	7	United Overseas Bank	Сінгапур
8	Rabobank Group	Нідерланди	8	DBS Group Holdings	Сінгапур
9	NRW.Bank	Німеччина	9	Hang Seng Bank	Гонконг
10	Royal Bank of Canada (RBC)	Канада	10	Svenska Handelsbanken	Швеція

Дані табл. 3 свідчать, що оцінка банків за ступенем надійності найбільшими у світі аналітичними агентствами більшою мірою не збігається як за ранжуванням, так і за складом учасників. Основними надійними банками світу за версією Global Finance є європейські банки, а на думку Bloomberg Markets їх основу становлять банки Канади, Сінгапура та Китаю.

Дана розбіжність пояснюється насамперед різними підходами до відбору банків і їх оцінки. Так, Global Finance у своєму звіті визначає 50 найбільш надійних банків шляхом порівняння довгострокових кредитних рейтингів і сукупних активів серед 500 найбільших банків світу. У свою чергу, Bloomberg Markets називає топ-20 найбільш надійних банків у світі. У його рейтинг потрапляють банки з обсягом активів не менше 100 млрд дол., і для їх оцінки беруться кілька критеріїв: капітал першого рівня, вартість активів, зважених з урахуванням ризиків, і загальна вартість усіх активів.

Висновки з даного дослідження. В умовах кризи визначити ступінь надійності банку досить важко, тому що, крім економічних факторів, що впливають на банківську діяльність, існують політичні (як внутрішнього, так і зовнішнього характеру), соціальні та інші, вплив яких визначити досить складно.

У зв'язку з цим незалежно від того, входить той або інший транснаціональний банк до переліку провідних рейтингових аналітичних агентств, він повинен мати концепцію плану дій у випадку неплатоспроможності, включаючи знаходження альтернативних джерел фінансування, продажу частини активів, а також план щодо збільшення капіталу. У свою чергу, регулятивні органи також мають бути готові до усунення проблем, пов'язаних із можливим дефолтом компанії таким чином, щоб мінімізувати втрати як для кредиторів, так і для платників податків.

Список літератури

1. Ершов М. В. Мир в посткризисных условиях – новые проблемы / М. В. Ершов // Деньги и кредит. – 2012. – №1. – С. 48–53.

2. IMF/BIS/FSB. Guidance to Assess the Systemic Importance of Financial Institutions, Markets and Instruments: Initial Considerations – Background Paper. 2009.

3. IMF. Integrating Stability Assessments Under the Financial Sector Assessment Program into Article IV Surveillance: Background Material. 2010.

4. ECB. Financial Stability Review. December 2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ecb.int/home/html/index.en.html>

5. Айвазян С. А. Выявление системнозначимых финансовых организаций: обзор методологий / С. А. Айвазян, И. К. Андриевская, Р. Конноли, Г. И. Пеникас // Деньги и кредит. – 2011. – №8. – С.13-18.

6. Fogel R. Why China's Economy Will Grow to \$123 Trillion by 2040 // Foreign Policy. 2010. January/February [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.foreignpolicy>.

7. Джагитян Э. П. Влияние Директивы Волкера на процессы слияний и поглощений финансово-банковских институтов США / Э. П. Джагитян // Деньги и кредит. – 2012. – №11. – С. 46–52.

УДК 65.014

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Тимець Ю. С.,

аспірант

Луганського національного аграрного університету

У статті наведено результати дослідження з формування структури мотиваційного механізму управління персоналом агропромислових підприємств, розглянуто його елементи та принципи роботи. Схарактеризовано переваги від його функціонування. Визначено умови функціонування механізму управління персоналом агропромислових підприємств.

Ключові слова: *агропромислове підприємство, механізм, мотивація, елементи, персонал, управління.*

В статье приведены результаты исследования по формированию структуры мотивационного механизма управления персоналом агропромышленных предприятий, Рассмотрены его элементы и принципы работы. Охарактеризованы преимущества от его функционирования. Определены условия функционирования механизма управления персоналом агропромышленных предприятий.

Ключевые слова: *агропромышленное предприятие, механизм, мотивация, элементы, персонал, управление.*

In the article research results are resulted from forming of structure of motivational mechanism of management by the personnel of agroindustrial enterprises. Its elements and principles of work are resulted. Advantages are described from its